2019 m. spalio 30 d.

Atviras laiškas

Dėl su 2020 m. biudžetu siūlomų mokesčių pakeitimų

J. E. Lietuvos Respublikos Prezidentui Gitanui Nausėdai
Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkui Viktorui Pranckiečiui
Lietuvos Respublikos Ministrui Pirmininkui Sauliui Skverneliui
Lietuvos Respublikos aplinkos ministrui Kęstučiui Mažeikai
Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministrui Virginijui Sinkevičiui
Lietuvos Respublikos finansų ministrui Viliui Šapokai
Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministrui Linui Kukuraičiui
Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministrui Andriui Palioniui

Šių metų pradžioje įsigaliojusiai mokesčių reformai buvo keliami keturi tikslai: aiškesnis darbuotojų indėlis į socialinio draudimo sistemą, konkurencingiausias Baltijos šalyse darbo apmokestinimas, ekonomikos augimui palanki mokesčių struktūra, prognozuojama ir stabili mokesčių aplinka. Atkreipiame Jūsų dėmesį, kad po sisteminės mokesčių reformos įsigaliojimo Lietuvoje nepraėjo nė metai, nėra atliktas šios reformos pasekmių *ex post* vertinimas, o mokesčių srityje vėl siūlomi nauji pakeitimai.

Kartu su 2020-ųjų biudžetu siūlomi mokesčių pakeitimai ne tik iš esmės prieštarauja įgyvendintos mokesčių reformos tikslams, bet ir tęsia tradiciją mokesčių įstatymus rengti paskubomis, deramai neįvertinus jų galimo poveikio, nepaliekant pakankamai laiko gyventojams ir verslui prie jų prisitaikyti:

- **Priėmus siūlomus pakeitimus, mokesčių mokėtojams liktų itin mažai laiko prie jų prisitaikyti, dalies projektų įsigaliojimas numatytas jau nuo kitų metų pradžios.** Remiantis Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymu, mokesčių įstatymai, nustatantys naujus mokesčius, jų tarifus ar lengvatas, sankcijas už pažeidimus arba iš esmės keičiantys apmokestinimo tvarką ar teisinio reglamentavimo bei taikymo principus, turėtų įsigalioti ne anksčiau kaip po šešių mėnesių nuo oficialaus paskelbimo dienos. Deja, Lietuvoje piktnaudžiaujama išimtimi, leidžiančia numatyto termino nesilaikyti priimant mokesčių įstatymus kartu su biudžetu. Vertinant tik su biudžetu priimtų mokesčių įstatymų pakeitimus, 2009-2019 m. laikotarpiu buvo priimta daugiau nei 50 mokesčius didinančių pakeitimų, ir mažiau nei 30 – mažinančių. Tai reiškia, kad per itin trumpą laiką mokesčių mokėtojams tenka prisitaikyti prie mokesčių pakeitimų, kurie dažniausiai jiems yra nepalankūs. Vertinant 2015-2019 m. priimtus mokesčių pakeitimus, nuo įstatymo pakeitimo priėmimo iki jo įsigaliojimo vidutiniškai praeidavo 91 diena. Tai reiškia, kad mokesčių mokėtojams laiko pasiruošti būsimiems pakeitimams liko perpus mažiau nei įstatymu numatyti pusė metų.

- **Įstatymų svarstymas skubos tvarka labai apsunkina visuomenės ir nevyriausybinių organizacijų galimybę įsitraukti į teisėkūros procesą.** Visuomenei susipažinti su Vyriausybės kartu su 2020-ųjų metų biudžetu registruotais mokesčių pakeitimais ir pateikti pastabas

daugumai jų buvo palikta vos 5 darbo dienos, kiti mokesčių siūlymai Seime taipogi buvo užregistruoti tik spalio mėn. viduryje. Atkreipiame dėmesį, kad mokesčiai, jų aiškumas, dydis, administravimo sudėtingumas ir mokesčių sistemos stabilumas yra nuolat įvardijama kaip viena aktualiausių problemų šalies gyventojams ir verslui.

- **Daugumos siūlomų mokesčių pakeitimų poveikio vertinimas atliktas atmestinai – jau dabar kyla abejonių dėl kai kurių projektų atitikties Konstitucijai. Aiškinamuosiuose raštuose neįvardijamos daugumos pasiūlymų neigiamos pasekmės, įtaka verslo sąlygoms, korupcijai ir kriminogeninei situacijai, vertinimai nėra grindžiami skaičiavimais.** Tai atspindi egzistuojančią tendenciją: Lietuvos laisvosios rinkos instituto atlikta analizė parodė, kad 60 % originalių 2015–2019 m. siūlytų mokesčių srities teisės aktų pakeitimų nelydėjo poveikio verslo sąlygoms ir plėtrai vertinimas. Visa tai rodo, kad visuomenės ir verslo bendruomenės susirūpinimas siūlomų iniciatyvų parengimo kokybe, savalaikiškumu ir pagrįstumu turi pagrindo.

- **Dauguma šių mokesčių pakeitimų pažeidžia gyventojų ir verslo lūkesčius dėl darbo mokesčių naštos mažinimo ir mokesčių sistemos stabilumo.** Primename, kad šie įsipareigojimai buvo įtvirtinti Vyriausybės, verslo konfederacijų atstovų, profesinių sąjungų vadovų 2017 m. spalio mėn. pasirašytame Susitarime dėl šalies pažangai būtinų reformų. Mokesčių sistemos stabilumas – vienas iš kriterijų pritraukiant tiesiogines užsienio investicijas ir talentus. Būtina vengti šios strategiškai svarbios srities kaitaliojimo trumpalaikiams populistiniams tikslams pasiekti.

- **Pasirinktas laikas didinti mokesčius yra itin netinkamas.** Lėtėjantis ekonomikos augimas ir artėjantys Seimo rinkimai kelia pavojų viešųjų finansų tvarumui. Ekonomikos sulėtėjimas gali lemti, kad kova su šešėline ekonomika taps dar sudėtingesnė, o mokesčių pajamas, net ir mokesčių nedidinant surinkti taps sudėtingiau.

Manome, kad skuboti, neišdiskutuoti su visuomene pakeitimai didins gyventojų, šalies verslo ir užsienio investuotojų nepasitikėjimą valstybe. Dėl to raginame:

- Nekeisti galiojančių mokesčių įstatymų su 2020-ųjų biudžetu, skirti daugiau laiko pasiūlymų analizei, poveikio vertinimui, alternatyvių sprendimų paieškoms ir diskusijai su visuomene, o rengiant mokesčių įstatymų pakeitimus remtis tikslingumo, efektyvumo ir proporcingumo principais.

- Svarstyti atsisakyti išimties, leidžiančios keisti mokesčių įstatymus kartu su biudžetu. Toks žingsnis užtikrins mokestinės politikos tęstinumą, padidins mokestinės aplinkos stabilumą, gerins veiklos sąlygas gyventojams ir verslui, didins teisėkūros kokybę, skatins atsakingiau planuoti viešuosius finansus, laikytis fiskalinės drausmės ir prisiimtų įsipareigojimų.

- Siekiant subalansuoto biudžeto siūlome peržiūrėti valstybės išlaidas, didinti jų efektyvumą įvertinti alternatyvius finansavimo šaltinius. Valstybės valdymo, švietimo, sveikatos apsaugos sektorių reformos, viešųjų pirkimų skaidrumo ir konkurencingumo didinimas, valstybės investicijų išlaidų peržiūra leistų surinkti papildomas biudžeto pajamas nedidinant mokesčių ir nenukrypstant nuo 2019 m. įsigaliojusios mokesčių reformos tikslų.

Pagarbiai

Asociacijos „Infobalt“ direktorius Mindaugas Ubartas
Asociacijos „Investors' Forum“ vykdomoji direktorė Rūta Skyrienė
Asociacijos „Lietuvos maisto pramonė“ direktorė Irma Pilipienė
Investuotojų asociacijos direktorius Tomas Pilipavičius
Kauno prekybos, pramonės ir amatų rūmų prezidentas Zigmantas Dargevičius
Klaipėdos prekybos, pramonės ir amatų rūmų prezidentas Vladas Pleskovas
Lietuvos bankų asociacijos prezidentas Mantas Zalatorius
Lietuvos buhalterių ir auditorių asociacijos prezidentė Daiva Čibirienė
Lietuvos darbdavių konfederacijos generalinis direktorius Danas Arlauskas
Lietuvos draudikų asociacijos direktorius Andrius Romanovskis
Lietuvos gyvybės draudimo įmonių asociacijos prezidentas Artūras Bakšinskas
Lietuvos investicinių ir pensijų fondų asociacijos prezidentas Šarūnas Ruzgys
Lietuvos jūrų krovos kompanijų asociacijos prezidentas Vidmantas Dambrauskas
Lietuvos keleivių vežimo asociacijos prezidentas Gintaras Nakutis
Lietuvos laisvosios rinkos instituto l. e. p. prezidentė Edita Maslauskaitė
Lietuvos logistikos asociacijos prezidentas Antanas Šimelis
Lietuvos miško ir žemės savininkų asociacijos valdybos pirmininkas dr. Algis Gaižutis
Lietuvos nacionalinės vežėjų automobiliais asociacijos „Linava“ prezidentas Romas Austinskas
Lietuvos nekilnojamojo turto plėtros asociacijos direktorius Mindaugas Statulevičius
Lietuvos pramonininkų konfederacijos vykdomasis direktorius Ričardas Sartatavičius
Lietuvos prekybos įmonių asociacijos vykdomoji direktorė Rūta Vainienė
Lietuvos Respublikos žemės ūkio rūmų pirmininkas dr. Arūnas Svitojus
Lietuvos smulkiojo ir vidutinio verslo tarybos pirmininkė Dalia Matukienė
Lietuvos vaistinių asociacijos direktorė Dangutė Mikutienė
Lietuvos verslo konfederacijos prezidentas Valdas Sutkus
Lietuvos viešbučių ir restoranų asociacijos prezidentė Evalda Šiškauskienė
Nacionalinės gydymo įstaigų asociacijos pirmininkas Arturas Nastaravičius
Panevėžio prekybos, pramonės ir amatų rūmų prezidentas Sigitas Gailiūnas
Pensijų pristatymo ir išmokėjimo paslaugą teikiančių įmonių asociacijos prezidentas Sigitas Rakauskas
Privačių miškų savininkų asociacijos direktorius Aidas Pivoriūnas
Šiaulių prekybos, pramonės ir amatų rūmų prezidentas Vidmantas Japertas
Tarptautinės prekybos naftos produktais įmonių asociacijos prezidentas Antanas Juozas Zabulis
Vilniaus prekybos, pramonės ir amatų rūmų prezidentas Sigitas Leonavičius